

УДК 343.98

DOI <https://doi.org/10.32844/2618-1258.2023.5.44>

СИСОЛЯТИН В.В.

АКТУАЛЬНІ ПИТАННЯ ОПИСУ ОЗНАК ТА ВЛАСТИВОСТЕЙ ОКРЕМИХ ЕЛЕМЕНТІВ КРИМІНАЛІСТИЧНОЇ ХАРАКТЕРИСТИКИ ПРАВОПОРУШЕНЬ, ПОВ'ЯЗАНИХ ІЗ ВИКОРИСТАННЯМ ІНТЕРНЕТ-БАНКІНГУ**CURRENT ISSUES OF THE DESCRIPTION OF THE SIGNS AND PROPERTIES OF CRIMINAL ELEMENTS OF THE CRIMINAL CHARACTERISTICS OF OFFENSES RELATED TO THE USE OF INTERNET BANKING**

Наукова стаття присвячена висвітленню окремих аспектів розслідування кримінальних правопорушень, пов'язаних з використанням інтернет-банкінгу. Проведено опис ознак та властивостей окремих елементів криміналістичної характеристики правопорушень, пов'язаних з використанням інтернет-банкінгу. Серед основних елементів вищевказаної наукової категорії встановлено наступні: спосіб вчинення правопорушення; обстановка вчинення правопорушення; слідова картина протиправного діяння; особа правопорушника; особа потерпілого. На основі вивчення матеріалів кримінальних проваджень та аналізу анкетування респондентів визначено наступний перелік підготовчих дій до вчинення кримінальних правопорушень досліджуваної категорії: підбір і підготовка конкретної електронно-обчислювальної техніки (комп'ютерів, ноутбуків, планшетів); створення шкідливих програмних чи технічних засобів з метою протиправного використання, розповсюдження або збуту; несанкціоновані збут або розповсюдження через мережу Інтернет інформації з обмеженим доступом, яка зберігається в комп'ютерах тощо; створення повідомлень електронної пошти, для подальшого їх масового розповсюдження здійснене без попередньої згоди адресатів. Встановлено способи безпосереднього вчинення: шахрайські дії під час використання Інтернет банкінгу (фішинг, кардінг); несанкціоноване втручання в роботу інформаційних (автоматизованих), електронних комунікаційних, інформаційно-комунікаційних систем, електронних комунікаційних мереж; незаконні дії з документами на переказ, платіжними картками та іншими засобами доступу до банківських рахунків, електронними грошима, обладнанням для їх виготовлення та ін. З'ясовано місця вчинення вказаної категорії протиправних діянь, зокрема: місця розташування електронно-обчислювальної техніки, з якої вчинялись протиправні дії (стаціонарне комп'ютерне обладнання, ноутбук, планшет, телефон); місця знаходження установ, підприємств та організацій фінансової сфери; місце знаходження потерпілого, який виявив факт вчинення кримінальних правопорушень, пов'язаних з використанням інтернет-банкінгу.

Ключові слова: кримінальні правопорушення, інтернет-банкінг, кіберзлочинність, криміналістична характеристика, спосіб вчинення правопорушення, обстановка вчинення правопорушення, слідча (розшукова) дія.

The scientific article is devoted to the coverage of certain aspects of the investigation of criminal offenses related to the use of internet-banking. A description of the features and properties of individual elements of the forensic characteristics of offenses related to the use of internet-banking has been carried out. The following are established among the main elements of the above-mentioned scientific category: the method of committing the offense; the circumstances of the offense; trace picture of an illegal act; the person of the offender; the person of the victim. Based on the study of the materials of criminal proceedings and the analysis of the questionnaire of respondents, the following list of preparatory actions for the commission of criminal offenses of the studied category

was determined: selection and preparation of specific electronic computing equipment (computers, laptops, tablets, etc.); creation of malicious software or technical means for the purpose of illegal use, distribution or sale; unauthorized sale or distribution over the Internet of restricted access information stored on computers, etc.; creation of electronic messages, for their further mass distribution without the prior consent of the addressees. Methods of direct perpetration are established: fraudulent actions when using Internet banking (phishing, carding, etc.); unauthorized interference in the operation of information (automated), electronic communication, information and communication systems, electronic communication networks; illegal actions with transfer documents, payment cards and other means of accessing bank accounts, electronic money, equipment for their production, etc. The places where the specified category of illegal acts were committed were found out, in particular: the locations of the electronic computing equipment from which the illegal acts were committed (stationary computer equipment, laptop, tablet, phone); locations of institutions, enterprises and organizations of the financial sphere; the location of the victim who discovered the fact of committing criminal offenses related to the use of internet-banking.

Key words: *criminal offenses, internet-banking, cybercrime, forensic characteristics, method of commission of the offense, circumstances of commission of the offense, investigative (search) action.*

Постановка проблеми. Структура криміналістичної характеристики правопорушень завжди викликала та буде викликати суперечки між вченими-криміналістами. Це пов'язано з тим, що існують різні думки окремих груп науковців з приводу наявності різних елементів у вказаній структурі. Але в той же час майже усі дослідники погоджуються з необхідністю розроблення кореляційних зв'язків між ними, а також з наявністю наступних обов'язкових її складових: спосіб вчинення злочину, обстановка вчинення злочинів, слідова картина та особа злочинця. Тому визначення структури криміналістичної характеристики правопорушень, пов'язаних з використанням інтернет-банкінгу, а також надання опису ознак та властивостей окремих її елементів є важливим завданням в розробці визначеної методики розслідування.

Аналіз публікацій, в яких започатковано розв'язання даної проблеми. Опрацьовуванням криміналістичної характеристики протиправних діянь, а також її наповненням складовими елементами займалися наступні відомі вітчизняні вчені-криміналісти, зокрема, В. К. Весельський, А. Ф. Волобуєв, В. О. Коновалова, Б. Є. Лук'янчиков, М. В. Салтєвський, К. О. Чаплинський, Ю. М. Черноус, В. Ю. Шепітько та ін. Але потрібно зазначити, що наше дослідження є комплексним підходом до опису ознак та властивостей окремих елементів криміналістичної характеристики правопорушень, пов'язаних з використанням інтернет-банкінгу.

Метою статті є дослідження опису ознак та властивостей окремих елементів криміналістичної характеристики правопорушень, пов'язаних із використанням інтернет-банкінгу.

Виклад основного матеріалу. З приводу зазначеного окремі науковці вказують наступне: «...одним із найбільш дискусійних в теорії криміналістичної характеристики кримінальних правопорушень є питання про кількісний і якісний склад елементів, тобто криміналістично значимих ознак, які повинні складати ядро криміналістичної характеристики. До основних елементів криміналістичної характеристики певного виду (групи) кримінальних правопорушень слід віднести тільки елементи, що відрізняються чітким пошуково-розшуковим спрямуванням, й до них належать: – характеристика предмету злочинного посягання (речі матеріально-го світу, на які спрямоване посягання – гроші, цінності, майно тощо); – типові способи вчинення кримінального правопорушення (складаються зі способів підготовки, безпосереднього вчинення кримінального правопорушення та способів приховування (маскування) вчинених дій); – типова «слідова картина» події (комплекс матеріальних та ідеальних слідів, що притаманні певному виду (групі) кримінальних правопорушень та певним способом й етапам його вчинення); – характеристика особи підозрюваного (характеризується фізичними, соціально-демографічними даними; чинниками, що мали вплив на формування і здійснення протиправної мети, створення злочинної групи, розподілу ролей між співучасниками тощо); – характеристика особи потерпілого (демографічні дані, відомості про спосіб життя, риси характеру, звички, зв'язки і стосунки, ознаки віктимної поведінки тощо); – мотив та мета вчинення кримінального правопорушення; мета – це уявлення про бажаний результат, якого прагне особа, що визначає спрямованість діяння» [7, с. 580].

На основі вивчення матеріалів кримінальних проваджень нами було визначено наступний перелік основних елементів криміналістичної характеристики правопорушень, пов'язаних із використанням інтернет-банкінгу: спосіб вчинення правопорушення, обстановка і слідова картина, особа правопорушника, особа потерпілого.

Надамо окремих з них характеристику їх ознак та властивостей. Наприклад, стосовно першого елемента, то ми поділяємо позицію Н. В. Павлової, яка зауважує, що спосіб вчинення правопорушення є центральним в криміналістичній характеристиці, адже за його допомогою можна опрацювати виявлені у процесі аналізу зв'язки між всіма структурними елементами досліджуваної наукової категорії [9, с. 20].

А вже В. А. Журавель говорить, що потрібно застосовувати функціональний аспект поведінки правопорушника для характеристики способу вчинення протиправного діяння як системи дій, прийомів, операцій, що спрямовані на досягнення певного злочинного результату. Автор наголошує на тому, що знання типових способів вчинення кримінальних правопорушень дозволяє ефективно застосовувати одну з найбільш ефективних та практичних схем розслідування їх, яка представляється науковцями у послідовності: від слідів правопорушення – до способу його вчинення; від способу вчинення – до особи правопорушника [3, с. 28].

Зі свого боку, С. М. Зав'ялов вказує на те, що спосіб вчинення протиправного діяння – це триада способів готування, вчинення та його приховання. Як влучно зазначає дослідник, «...ними виступає різновид діяльності людини, якій притаманні соціально-психологічні якості, орієнтувальні, сенсомоторні особливості суб'єкта» [4, с. 5]. У свою чергу, Т. В. Охрімчук відмічає, що основним елементом криміналістичної характеристики шахрайства з фінансовими ресурсами є спосіб його вчинення, який відповідно складається з системи взаємопов'язаних дій щодо підготовки, вчинення та приховування слідів кримінального правопорушення. Крім того, авторка поставила правильний акцент на тому, що спосіб вчинення досліджуваного протиправного діяння «...полягає, перш за все, в обмані, в наданні завідомо недостовірної інформації, зокрема, шляхом подання підроблених документів кредитору» [8, с. 95].

Ми підтримуємо окрему групу вчених-криміналістів, які сформулювали спосіб вчинення кримінального правопорушення як спосіб дій з готування, вчинення та приховання його слідів, що характеризує криміналістично значимі відомості про виконавця і застосовані ним засоби та можливості їх використання у розкритті та розслідуванні протиправних діянь [2, с. 27].

Першою складовою способу є підготовка до вчинення протиправного діяння. Відносно вказаного елемента, вважаємо доречною думку О. В. Баланюка, який її характеризує наступним чином: «...– підготовчі дії щодо приховування особистої участі (розроблення плану зі створення неправдивого алібі, що включає в себе комплекс дій, спрямованих на створення в певних осіб неправильного уявлення про істинне місце перебування злочинця в конкретний час, попередню домовленість із неправдивими свідками та інше; – підбір, придбання засобів, призначення для знищення слідів злочинця, а також підбір засобів, призначених для утруднення використання службово-пошукового собаки та інше); – підготовчі дії з приховання злочину в цілому і маскування окремих його обставин (виготовлення чи складання підроблених документів з метою приховання злочинних фінансово-господарських операцій чи справжніх обставин події; планування і підбір засобів та створення умов для вчинення інсценування події та інше); – підготовчі дії зі створення умов для ухилення від відповідальності і продовження злочинної діяльності (вчинення дій, спрямованих на створення уявлення про винність у злочині інших осіб, або «об'єктивних» обставин, що призвели до злочинних наслідків; вербування і установка корумпованих зв'язків із відповідними посадовими особами органів влади і управління та інше)» [1, с. 195–196].

В свою чергу, С. В. Чучко визначив наступні способи підготовки до вчинення шахрайства під час купівлі-продажу в мережі Інтернет: «...визначення найменування товару, що пропонуватиметься для продажу, створення його характеристик та отримання презентабельних фотографій; реєстрація та створення облікового запису особи в інформаційній телекомунікаційній системі під вигаданими анкетними даними; розміщення даних про товар; створення рівня довіри у покупців шляхом здійснення успішних цивільно-правових дистанційних угод та заповнення шкали позитивних оцінок; створення «окремої» електронної адреси для здійснення переписки із потенційним споживачем; придбання «окремого» телефонного номеру для здійснення переговорів із потенційним споживачем; обрання способу здійснення розрахунків; реєстрація «електронних гаманців» у відповідних сервісах або отримання платіжної картки для перерахування грошей тощо» [13, с. 57]. А вже Т. В. Коршикова стосовно підготовчих дій до визначених протиправних діянь, вирізняє такі: «...1) вчиненню шахрайства сприяв несанкціонований доступ до ЕОТ;

2) вчинення шахрайства здійснювалось з використанням шкідливих програмних чи технічних засобів; 3) вчиненню шахрайства сприяло розповсюдження рекламної чи іншої продукції про предмет посягання (надання послуг)» [6, с. 132].

На основі вивчення матеріалів кримінальних проваджень визначено наступний перелік підготовчих дій до вчинення кримінальних правопорушень, пов'язаних з використанням інтернет-банкінгу: підбір і підготовка конкретної електронно-обчислювальної техніки (комп'ютерів, ноутбуків, планшетів); створення шкідливих програмних чи технічних засобів з метою протиправного використання або розповсюдження; несанкціоновані збут або розповсюдження через мережу Інтернет інформації з обмеженим доступом, яка зберігається в комп'ютерах; створення повідомлень електрозв'язку, для подальшого їх масового розповсюдження здійснене без попередньої згоди адресатів.

З приводу безпосереднього способу вчинення визначеної групи правопорушень вважаємо за необхідне вказати наступне. Наприклад, С. М. Зав'ялов доречно вказував на те, що реалізація сформованого злочинного наміру, що втілюється в окремих практичних діях суб'єкта займає велику частину способу вчинення злочину. Крім того, науковець зауважував, що реалізуючи злочинний намір, зловмисник опановує та аналізує низку обставин, за яких має діяти, зважає на можливості осіб, з якими планує вчинити злочин. З огляду на зазначене, автор зробив висновок, що на вказаному етапі правопорушник окреслює план своїх дій, обмірковує послідовність виконання деяких з них, готує знаряддя та засоби вчинення протиправного діяння, обирає спосіб їх застосування, продумує усунення певних перешкод, способи маскування слідів [5, с. 37].

А вже С. В. Самойлов запропонував «...класифікувати способи вчинення досліджуваних шахрайств за наступними підставами: а) шахрайства, які пов'язані із купівлею/продажем у мережі Інтернет; б) шахрайства, сутність яких полягає в отриманні коштів (майна) шляхом надсилання листів чи повідомлень; в) шахрайства, які для заволодіння коштами (майном) потребують розробки та розміщення в мережі «Інтернет» дублікатів або вузькоспеціалізованих сайтів для надання псевдопослуг; г) шахрайства, які спрямовані на отримання персональних даних, – фішинг; д) шахрайства, пов'язані з обігом електронних грошей; е) шахрайства, для вчинення яких використовується спеціалізоване та/чи шкідливе програмне забезпечення; є) «комбіновані способи» шахрайств» [11, с. 4].

Зі свого боку, О. А. Самойленко, дослідивши матеріали слідчо-судової практики, сформулювала на даний час типові способи скоєння протиправних діянь у кіберпросторі, а саме: «...1. Способи злочинних дій, пов'язані з функціонуванням соціально-орієнтованих мереж (від англ. social networks), діяльність яких заснована на так званій вікі(viki)-технології. 2. Способи злочинних дій, пов'язані з функціонуванням технології BitTorrent, створеної для передавання великих за обсягом файлів одним користувачем іншому або громадськості. 3. Способи злочинних дій, пов'язані з функціонуванням сервісів електронної дошки оголошень. 4. Способи злочинних дій, пов'язані з функціонуванням технологій електронної комерції, створені для здійснення торгівлі через Інтернет. 5. Способи злочинних дій, пов'язані з функціонуванням технології електронної розсилки (e-mail, від англ. electronic mail); IP-телефонії (найчастіше через комп'ютерну програму Viber; програмне забезпечення із закритим кодом Skype), призначені для відправлення/отримання електронних повідомлень між користувачами комп'ютерної/телекомунікаційної мережі. 6. Способи злочинних дій, пов'язані з функціонуванням технологій електронних платіжних систем (англ. electronic payment systems), призначені для здійснення платіжних операцій через мережу Інтернет. 7. Способи злочинних дій, пов'язані з функціонуванням технології зберігання та обробки інформації. 8. Способи злочинних дій, пов'язані з функціонуванням шкідливого програмного забезпечення. (з англ. «scimeware», де «scime – злочинність, software – програмне забезпечення; часто як синонім застосовують «вірус»)» [10, с. 140–156].

На основі вивчення матеріалів кримінальних проваджень виокремлено такий перелік способів безпосереднього вчинення досліджуваної категорії кримінальних правопорушень: шахрайські дії під час використання інтернет-банкінгу (фішинг, кардінг); несанкціоноване втручання в роботу інформаційних (автоматизованих), електронних комунікаційних, інформаційно-комунікаційних систем, електронних комунікаційних мереж; незаконні дії з документами на переказ, платіжними картками та іншими засобами доступу до банківських рахунків, електронними грошима, обладнанням для їх виготовлення; розповсюдження шкідливих програмних чи технічних засобів або їх збут з використанням мережі Інтернет; несанкціоновані дії з інформацією, яка оброблюється в комп'ютерах; умисне масове розповсюдження повідомлень електрозв'язку,

здійснене без попередньої згоди адресатів, що призвело до порушення або припинення роботи комп'ютерів.

Ведучи мову про обстановку кримінальних правопорушень, пов'язаних з використанням інтернет-банкінгу, зважаємо за потрібне зупинитись на формулюванні її визначення. Наприклад, В. В. Тищенко вдало наголошує на тому, що вчинення протиправного діяння, як і будь-яка інша складна система, впливає з обстановкою його вчинення та дій правопорушника. Науковець зауважує, що «...злочинець вчинює, а також у разі наявності готує та приховує злочин у конкретних умовах обстановки. Відповідно, зловмисник може зайняти активну або пасивну позицію. При активній позиції суб'єкта він не тільки враховує конкретну обстановку в динаміці сприятливих і несприятливих факторів, але й намагається змінити її, створити такі умови, які сприяли б здійсненню його злочинного задуму та приховуванню злочину. Пасивна позиція злочинця автором визначається як сукупність умов, що складаються поза його волею і на які він впливати не може. При плануванні злочину особа оцінює обстановку, з'ясовує та аналізує умови, що сприяють або перешкоджають реалізації його намірів. Оскільки умови, в яких перебуває об'єкт, що цікавить злочинця, є динамічними у тому чи іншому ступені, і він намагається підібрати для здійснення його задуму найбільш сприятливі» [12, с. 84].

На основі вивчення матеріалів кримінальних проваджень визначено наступні місця вчинення досліджуваної категорії кримінальних правопорушень: місця розташування електронно-обчислювальної техніки, з якої вчинялись протиправні дії (стаціонарне комп'ютерне обладнання, ноутбук, планшет, телефон) – 61%; місця знаходження банкоматів, установ, підприємств та організацій фінансової сфери – 21%; місце знаходження потерпілого, який виявив факт вчинення кримінальних правопорушень, пов'язаних з використанням Інтернет-банкінгу – 12%; інші – 6%.

Висновки. Підводячи підсумок, зазначимо, що дослідження опису ознак та властивостей окремих елементів криміналістичної характеристики правопорушень, пов'язаних з використанням інтернет-банкінгу, є важливим завданням при побудові ефективної криміналістичної характеристики. Серед основних елементів вищевказаної наукової категорії було визначено наступні: спосіб і обстановка правопорушення, слідова картина, особа правопорушника, особа потерпілого. На основі вивчення матеріалів кримінальних проваджень визначено наступний перелік підготовчих дій до вчинення кримінальних правопорушень: підбір і підготовка конкретної електронно-обчислювальної техніки (комп'ютерів, ноутбуків, планшетів); створення шкідливих програмних чи технічних засобів з метою протиправного використання, розповсюдження або збуту; несанкціоновані збут або розповсюдження через мережу Інтернет інформації з обмеженим доступом, яка зберігається в комп'ютерах; створення повідомлень електров'язку, для подальшого їх масового розповсюдження здійснене без попередньої згоди адресатів. Крім того, було встановлено способи безпосереднього вчинення: шахрайські дії під час використання інтернет-банкінгу (фішинг, кардінг); несанкціоноване втручання в роботу інформаційних (автоматизованих), електронних комунікаційних, інформаційно-комунікаційних систем, електронних комунікаційних мереж; незаконні дії з документами на переказ, платіжними картками та іншими засобами доступу до банківських рахунків, електронними грошима, обладнанням для їх виготовлення; розповсюдження шкідливих програмних чи технічних засобів або їх збут з використанням мережі Інтернет; несанкціоновані дії з інформацією, яка оброблюється в комп'ютерах тощо; умисне масове розповсюдження повідомлень електров'язку, здійснене без попередньої згоди адресатів, що призвело до порушення або припинення роботи комп'ютерів. З'ясовано місця вчинення протиправних діянь: місця розташування електронно-обчислювальної техніки, з якої вчинялись протиправні дії (стаціонарне комп'ютерне обладнання, ноутбук, планшет, телефон); місця знаходження банкоматів, установ, підприємств та організацій фінансової сфери; місце знаходження потерпілого, який виявив факт вчинення кримінальних правопорушень, пов'язаних з використанням Інтернет-банкінгу.

Список використаних джерел:

1. Баланюк О.В. Підготовка до злочину : поняття та криміналістична класифікація. *Актуальні проблеми держави і права*. 2006. С. 192–196.
2. Весельський В.К., Зав'ялов С.М., Пясковський В.В. Сучасні можливості використання даних про спосіб учинення злочину в боротьбі зі злочинністю : навч. посіб. [для студ. вищ. навч. закл.]. Київ : КНТ, 2009. 160 с.
3. Журавель В.А. Розслідування легалізації (відмивання) доходів, одержаних злочинним шляхом : науково-практичний посібник. Харків : ТОВ «Одіссей», 2005. 112 с.

4. Зав'ялов С.М. Спосіб вчинення злочину: сучасні проблеми вивчення та використання у боротьбі зі злочинністю : автореф. дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.09. Національна академія внутрішніх справ України. Київ, 2005. 20 с.

5. Зав'ялов С.М. Спосіб вчинення злочину: сучасні проблеми вивчення та використання у боротьбі зі злочинністю : дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.09 / Національна академія внутрішніх справ України. Київ, 2005. 231 с.

6. Коршикова Т.В. Способи вчинення шахрайств із використанням електронно-обчислювальної техніки як елемент їх криміналістичної характеристики. *Visegrad journal on human rights*. 2020. № 4. С. 129–135.

7. Криміналістика : підручник. 2-ге вид., перероб. і допов. / В.В. Пяковський та ін. Харків : Право, 2020. 752 с.

8. Охрімчук Т.В. Способи вчинення шахрайства з фінансовими ресурсами. *Правова держава : історія, сучасність та перспективи формування в Україні* : III Всеукраїнська наук.-практ. конф., 23 квітня 2010 року : матеріали. Запоріжжя : Юридичний ін-т ДДУВС, 2010. Ч. II. С. 94–96.

9. Павлова Н.В. Розслідування шахрайства при укладанні цивільно-правових угод щодо відчуження житла : монографія. Дніпропетровськ : Дніпропетровський державний університет внутрішніх справ, 2008. 176 с.

10. Самойленко О.А. Основи методики розслідування злочинів, вчинених у кіберпросторі : монографія / за заг. ред. А.Ф. Волобуєва. Одеса : ТЕС, 2020. 372 с.

11. Самойлов С.В. Розслідування шахрайств, учинених із використанням мережі «Інтернет» : дис. ... к-та юрид. наук : 12.00.09 / Донецький юридичний інститут. Донецьк, 2014. 226.

12. Тищенко В.В. Теоретичні і практичні основи методики розслідування злочинів : монографія. Одеса : Фенікс, 2007. 260 с.

13. Чучко С.В. Розслідування шахрайства при купівлі-продажу товарів через мережу Інтернет : дис. ... д-ра філософії : 081 – Право / Дніпроп. держ. ун-т внутр. справ. Дніпро, 2021. 276 с.

УДК 343.326

DOI <https://doi.org/10.32844/2618-1258.2023.5.45>

СОКОЛЕНКО О.Л.

АНАЛІЗ ЕФЕКТИВНОСТІ КРИМІНАЛЬНО-ПРАВОВИХ НОРМ ЩОДО ЗАХИСТУ ЖУРНАЛІСТІВ ВІД ПОГРОЗ ТА НАСИЛЬСТВА В УКРАЇНІ

ANALYZING THE EFFECTIVENESS OF CRIMINAL LAW PROVISIONS TO PROTECT JOURNALISTS FROM THREATS AND VIOLENCE IN UKRAINE

Стаття зосереджується на оцінці ефективності статей Кримінального кодексу України, яка передбачає відповідальність за погрозу або насильство стосовно журналістів у зв'язку з їх професійною діяльністю. Автори досліджують, як ці правові норми впроваджуються на практиці, аналізуючи різні випадки злочинів проти журналістів, які були зареєстровані та розслідувані в останні роки. У статті використується як теоретичний, так і практичний підходи для оцінки ефективності чинного законодавства. Автори розглядають правові, соціальні та психологічні аспекти, що впливають на захист журналістів від насильства і погроз. Вони вивчають, наскільки дієво закон сприяє запобіганню і покаранню таких злочинів, і які проблеми

© СОКОЛЕНКО О.Л. – доктор юридичних наук, професор, професор кафедри адміністративного і кримінального права (Дніпровський національний університет імені Олеся Гончара)